उच्च माध्यमिक विद्यालय कक्षा ११ को ऐच्छिक नेपाली र कक्षा १२ को ऐच्छिक नेपाली पाठ्यक्रमको तुलनात्मक अध्ययन

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय नेपाली भाषा शिक्षा
विभागअन्तर्गत स्नातकोत्तर तह दोस्रो वर्षको नेपा.शि.५९८
पाठ्यांशको प्रयोजनका लागि प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधकर्ताः-

कुमारी भुवनेश्वरी जोशी
दोस्रो वर्षको परीक्षा क्रमाङ्क ४०४००८३
क्याम्पस रोल नं. ८०/०६६
त्रि.वि.दर्ता नं. ९-२-३२९-१८०-२००३
श्री जनज्योति बहुमुखी क्याम्पस
भीमनगर, कञ्चनपुर

२०६७

शोध निर्देशकको सिफारिसपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्कायअन्तर्गत श्री जनज्योति बहुमुखी क्याम्पस भीमनगर कञ्चनपुर स्नातकोत्तर तह नेपाली विषयकी छात्रा कुमारी भुवनेश्वरी जोशीले **'उच्च माध्यमिक विद्यालय कक्षा ११ को ऐच्छिक नेपाली र कक्षा १२ को ऐच्छिक नेपाली पाठ्यक्रमबीचको तुलनात्मक अध्ययन'** शीर्षकमा गर्नु भएको शोध कार्यबाट म पूर्ण रूपमा सन्तुष्ट रहेकी छु । यस शोधपत्रलाई आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

शोधनिर्देशक
तारा बडू

स्वीकृतिपत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय शिक्षाशास्त्र सङ्काय नेपाली विषय स्नातकोत्तर तहकी छात्रा कुमारी भुवनेश्वरी जोशीले तयार पार्नु भएको **'उच्च माध्यमिक विद्यालय कक्षा ११ को ऐच्छिक नेपाली र कक्षा १२ को ऐच्छिक नेपाली पाठ्यक्रमबीचको तुलनात्मक अध्ययन'** नामक शोधपत्र शिक्षणीय प्रयोजनका लागि उपयुक्त ठानिएकोले स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

क.सं.	नाम	हस्ताक्षर
१. शोधनिर्देशक	तारा वडू	....
२. बाह्य परीक्षक		....
३. विभागीय प्रमुख	हरिप्रसाद खतिवडा	....
४. संयोजक	भवानी प्रसाद पन्त	....
५. क्याम्पस प्रमुख	खेमलाल घिमिरे	....

मिति : २०६७/ /

कृतज्ञता ज्ञापन

उच्च माध्यमिक शिक्षा (१०+२) अन्तर्गतको **'कक्षा ११ को ऐच्छिक नेपाली र कक्षा १२ को ऐच्छिक नेपाली पाठ्यक्रमको तुलनात्मक अध्ययन'** नामक प्रस्तुत शोधपत्र त्रिभुवन विश्वविद्यालय, शिक्षाशास्त्र सङ्कायको एम.एड.नेपाली विषयको आठौं पत्रको लागि तयार पारिएको हो । आफ्नो व्यस्त समयका बावजुद फुर्सद निकालेर शोधपत्र तयार गर्न सहयोग पुऱ्याउनु हुने शोधनिर्देशक गुरूआमा तारा बडूज्यूको निर्देशनमा यो शोधपत्र तयार पारिएको हो । उहाँले दिनु भएको सल्लाह, सुझाव एवम् मार्गनिर्देशन तथा आफ्नो अमूल्य समय प्रदान गरी यस शोधग्रन्थलाई परिष्कार गरिदिनु भएकोमा सर्वप्रथम उहाँप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

शोधशीर्षक चयनदेखि शोधप्रस्ताव तयार पार्दासम्म अप्ठयारो महसुस भए पनि शोधशीर्षक चयनमा सहयोग गरी उचित सल्लाह तथा सुझाव प्रदान गर्नु हुने गुरूद्धय हरि प्रसाद खतिवडा तथा इन्द्रबहादुर बमज्यू प्रति कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

त्यसैगरी शिक्षाका क्षेत्रमा अवसर र आशीर्वाद प्रदान गर्नु हुने मेरा बुवा, आमा तथा शोधपत्र तयार पार्ने क्रममा आवश्यक सहयोग र प्रेरणा प्रदान गर्नु हुने कान्छा बुवाप्रति म सधैं ऋणी रहने छु । शोधकार्यका लागि सामग्री सङ्कलनमा सहयोग गर्नु हुने दाजु तथा भाइहरूप्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु । साथै यसै क्रममा प्रेरणा प्रदान गरी सहयोग गर्नु हुने श्रीमान खेमराज पन्तलाई स्मरण गर्दछु ।

यस शोधअध्ययनका क्रममा जुन-जुन लेखक, सम्पादक तथा प्रकाशनका सामग्रीहरूबाट सहयोग लिइएको हो उहाँहरूप्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु । अन्त्यमा मूल्याङ्कनका निम्ति प्रस्तुत शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति समक्ष पेश गर्दछु ।

मिति :- २०६७/ /

शोधसार

शोधशीर्षक	-	उच्च माध्यमिक विद्यालय कक्षा ११ को ऐच्छिक नेपाली र कक्षा १२ को ऐच्छिक नेपाली पाठ्यक्रमबीचको तुलनात्मक अध्ययन ।
शोधार्थीको नाम	-	कुमारी भुवनेश्वरी जोशी
शोधनिर्देशक	-	तारा बडू
पृष्ठ सङ्ख्या	-	५९+७
शैक्षिक सत्र	-	वि.सं. २०६४/२०६६

शोध प्रक्रिया-

यस अध्ययनमा खास गरी पुस्तकालयीय विधिको प्रयोग गरिएको छ । साथै सम्बन्धित विषयविज्ञ तथा विद्वानहरूका सल्लाह, सुझाव एवम् लिखित कृतिहरू, पत्रपत्रिका तथा लेखरचनाहरूलाई आधार बनाइएको छ । सामग्री सङ्कलनका निम्ति प्रयोग गर्न ल्याइएका प्राथमिक स्रोतीय सामग्रीका रूपमा उच्च माध्यमिक विद्यालय कक्षा ११ र कक्षा १२ का ऐच्छिक नेपाली विषयका पाठ्यक्रमहरू सङ्कलन गरीउपयोग गरिएको छ भने द्वित्तीयक स्रोतीय सामग्रीका रूपमा पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तक निर्माता एवम् सम्बन्धित विषयविज्ञहरूका सल्लाह, सुझावका साथै विभिन्न लिखित सामग्रीहरुलाई आधार बनाइएको छ ।

यस शोधपत्रमा निम्न लिखित पाँच वटा अध्यायहरू रहेका छन् -

अध्याय-एक मा शोधशीर्षक, शोध प्रयोजन, विषय परिचय, समस्या कथन, शोधकार्यका उद्देश्यहरू, अध्ययन विधि, पूर्वकार्यको समीक्षा, शोधपत्रको रूपरेखा जस्ता कुराहरू समेटिएका छन् ।

अध्याय-दुई मा भाषा पाठ्यक्रमको सैद्धान्तिक परिचय दिइएको छ ।

अध्याय-तीन मा कक्षा ११ को ऐच्छिक नेपाली र कक्षा १२ को ऐच्छिक नेपाली पाठ्यक्रमको परिचय दिइएको छ । साथै पाठ्यक्रम र पाठ्यपुस्तकको सम्बन्ध बारे उल्लेख गरिएको छ ।

अध्याय-चार मा निर्धारित पाठ्यक्रमहरूको स्तर अनुरूपताको अध्ययन गरिएको छ र दुवै पाठ्यक्रमको विभिन्न आधारमा तुलनात्मक अध्ययन पनि गरिएको छ ।

अध्याय-पाँच मा अध्ययनको निष्कर्ष र सुझावहरू प्रस्तुत गरिएको छ ।

विषय सूची

अध्याय एक

शोध परिचय **१-६**

१.१ शोध शीर्षक १
१.२ शोध कार्यको प्रयोजन १
१.३ विषय परिचय १
१.४ शोध कार्यका उद्देश्यहरु २
१.५ समस्या कथन २
१.६ पूर्वकार्यको समीक्षा ३
१.७. शोध कार्यको औचित्य ५
१.८. शोध कार्यको सीमाङ्कन ५
१.९. अनुसन्धान विधि ६
१.१० शोध पत्रको रुपरेखा ६

अध्याय दुई

पाठ्यक्रमको सैद्धान्तिक परिचय

७-२८

२.१. पाठ्यक्रमको परिचय ७
२.२. पाठ्यक्रमका तत्वहरु १०
२.३ पाठ्यक्रम उद्देश्यका स्रोतहरु १५
२.४. पाठयक्रम विकासका सिद्धान्त १८
२.५. भाषा र भाषापाठ्यक्रमको परिचय २१
२.६. भाषापाठ्यक्रम निर्माणका सिद्धान्त र प्रक्रिया २३

अध्याय तीन

निर्धारित पाठ्यक्रमको परिचय तथा पाठ्यक्रम र पाठ्यपुस्तकको सम्बन्ध **२९-३९**

३.१. उच्च माध्यमिक विद्यालय पाठ्यक्रमको परिचय २९
३.२. कक्षा ११ को ऐच्छिक नेपाली विषयको पाठ्यक्रम ३२
३.३. कक्षा १२ को ऐच्छिक नेपाली विषयको पाठ्यक्रम ३५
३.४ पाठ्यक्रम र पाठ्यपुस्तकको सम्बन्ध ३९

अध्याय चार

कक्षा ११ को ऐच्छिक नेपाली र कक्षा १२ को ऐच्छिक नेपाली पाठ्यक्रमबीचको तुलनात्मक अध्ययन **४२-५४**

४.१.	उद्देश्यका आधारमा पाठ्यक्रमको तुलना	४२
४.२.	विधाको क्षेत्रका आधारमा पाठ्यक्रमको तुलना	४४
४.३.	अङ्कभार र पाठ्यभारका आधारमा पाठ्यक्रमको तुलना	४८
४.४.	शिक्षण सामग्रीका आधारमा पाठ्यक्रमको तुलना	४९
४.५.	शिक्षण विधि/प्रक्रियाका आधारमा पाठ्यक्रमको तुलना	५०
४.६.	मूल्याङ्कनका आधारमा पाठ्यक्रमको तुलना	५३

अध्याय पाँच

निष्कर्ष र सुझाव **५५-५७**

५.१.	निष्कर्ष	५५
५.२.	सुझावहरु	५७

सन्दर्भग्रन्थ सूची